

MA

Tudományos tanácskozás a vészkorszakról A közös tisztázás jegyében

Az előtérben dr. Benyik György katolikus teológiai tanár, Zoltai Gusztáv, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége ügyvezető igazgatója és dr. Lednitzky András a Szegedi Zsidó Hitközség elnöke. (Fotó: Miskolczi Róbert)

Háromnapos rendezvénysorozat kezdődött a Szegedi Zsidó Hitközség, valamint számos más intézmény és szervezet rendezésében a szegedi zsidók deportálásának 56. évfordulóján. A tudományos előadások után vasárnap a szegedi zsinagógában gyásztisztizteletet rendeznek az áldozatok emlékére.

Az 1944 júliusában lezajlott szegedi holokauszt folyamán 8617 szegedi és környékbeli zsidót szállítottak el az auschwitzi haláltáborba és az ausztriai strasshofi munkatáborba. Az elhurcoltak közül mintegy 2500–3000 ember halt meg a táborokban, a vagonokban vagy a gettók embertelen körülményei között. A szegedi akadémiai bizottság székházában rendezett tudományos konferencia megnyitóján dr. Lednitzky András, a szegedi hitközség elnöke hangsúlyozta: a tanácskozás nem a borzalmaknak kíván emléket állítani, hanem történeti kutatások révén akarja tisztában bemutatni a vészkorszakot, hogy hasonló soha többé ne ismétlődhesse meg. Az elnök felidézte, hogy Szegeden 1703 óta élnek zsidó lakosok, s az első zsidó előjáróság a városban az 1780-as évek végéről való. Szegeden a holokauszt előtti években több mint 4 ezer zsidó élt, akik hagyományosan a magyar nemzet részének tekintették magukat, és sokan közülük elkölözött szegedi lojalitástörvények voltak – húzta alá dr. Lednitzky András. A megnyitón Szóványi Zoltai, az Oktatási Minisztérium főosztályvezetője Pokorni Zoltán miniszter szavait tolmácsolva kijelentette: a tisztázás, egymás történetének megismerése ma is időszerű, a hallgatás nem zárta le a sebet. „Aki elfordítja fejét a múlttól – szól a miniszter üzenete – és nem tanul belőle, ma is ordas eszmék

A konferencia programjából

Munkatársunktól

A Szegedi Akadémiai Bizottság székházában ma délelőtti 10.30-kor folytatódik a magyar zsidóság történetéről rendezett konferencia. A programon 10.30-tól dr. Pollák László ny. külkereskedő: Egy volt szegedi munkaszolgálatos visszaemlékezései, 11-től Oláh Miklós történész: A szegedi Csillag börtönből munkaszolgálatra elhurcolt helyi és délvideki zsidók Holocausztja, 11.30-tól dr. Szigeti Lajos Sándor egyetemi tanár: Radnóti Miklós szegedi kapcsolatai, 12-től Lengyel András irodalomtörténész: A munkaszolgálatosként meggyilkolt Perkátai László szegedi költőről, délután 14.15-től dr. Karsai László egyetemi tanár: A Finta-ügy; fellebbezés ítéletért, 14.45-től dr. Molnár Judit egyetemi docens: Bűn és büntetés. Holokauszt Szegeden a népbírói ítéletek tükrében, 15.15-től Kádár Gábor és Vági Zoltán PhD hallgatók: Holokauszt Szegeden a DEGOB jegyzőkönyvek tükrében, 15.45 dr. Pál József egyetemi docens: A katolikus egyház a visszatért szegedi zsidókért, 16.15-től dr. Máté-Tóth András főiskolai tanár: Veszélyes emlékeztet; Zsidóság a Szegedi Vallástudományi Szak programjában.

Június 17-én este 19 órától dalest kezdődik a szegedi zsinagógában, melyen Dombrádi Györgyi (Németország, mezzoszoprán) és Lambert Bumiller (Németország, zongora) működnek közre.

Június 18-án gyásztisztizteletet tartanak a szegedi zsinagógában a munkaszolgálatban, gettóban és haláltáborokban elpusztult szegedi áldozatokért.

hívévé válhat, pedig az ilyen eszmékért drága árat fizetünk a második világháborúban. Azt kívánjuk, hogy a magyar iskolából olyan diákok kerüljenek ki, akik meggyőződéssel utasítják el az idegengyűlöletet.”

A konferencián dr. Benyik György, a Szegedi Hittudományi Főiskola tanára II. János Pál pápa márciusi szentföldi látogatásának a keresztény-zsidó párbeszédben hozott megújító jelentőségéről beszélt. A lengyel pápa magánemberként egész életében együtt érzett a zsidók sorsával; ezt fejezte ki *Nostra etate* című enciklikája, majd „Levél egy zsidó barátomhoz” című írása is. A pápa azzal készítette elő izraeli útját, hogy meglátogatta a római zsinagógát, ugyanakkor pedig nem ment el abba a katolikus templomba, amelyet a római zsidók megtérítése végett emeltek a zsinagó

gó szomszédságában. II. János Pál 36 évvel az utolsó szentföldi pápai látogatás (VI. Pál jeruzsálemi útja) után utazott Izraelbe, és a keresztény emlékhelyek mellett bejárta a zsidó vallásnak fontos helyeket is. Emlékeztet szavai szerint az egyház elveti a rasszizmus minden megnyilvánulását, mert azok tagadják az Isten minden emberében lényben meglévő képmását. Dr. Benyik György kiemelte, hogy a pápa vallási diplomáciája nem pusztán a tömegektől elszakadt elit politikálása, hiszen az egyházi vezető útja Izraelben is százezreket mozgatott meg.

Dr. Katona Tamás egyetemi tanár (Szegedi Tudományegyetem) Magyarország izraelita lélekszámának 1840 és 1949 közötti alakulásáról tartott előadásában rámutatott a vészkorszak által okozott számarány-változásokra. Kimutatásai szerint Szegeden 1910-ben 6907, 1920-ban 6954, 1930-ban 5560, 1941-ben 4161 izraelita lakos élt; utóbbi szám a teljes lakosság 3 százalékát jelentette, szemben az 1949-es 0,7 százalékkal. A tragédia a nemek szerinti eloszlásban is megmutatkozott: 1949-ben Budapesten például mindössze 41,1 százalékos, Csongrád megyében pedig 44 százalékos volt a férfiak aránya a zsidó népességben. Dr. Katona Tamás rámutatott, hogy a magyarországi zsidó lakosok száma 1920-ig a községekben csökkent, a törvényhatósági városokban pedig növekedett, ugyanakkor a harmincas évek közepén a politikai eszakközökkel kikényszerített kikeresztelkedések révén mindenütt csökkent az izraeliták aránya. Különösen nagy volt a zsidó jelenlét egyes elcsatolt városokban, mint Nagyváradon (1941-ben 23 százalék), Szatmárnémetiben (1941-ben 24,9 százalék) és Ungváron (1941-ben 27,2 százalék). Az előadó úgy vélte, a 2001-es népszámlálás a mai viszonyok között nem tud majd pontos választ adni arra, hogy jelenleg mennyi zsidó él Magyarországon; erről reprezentatív kutatásokkal lehetne adatokat szerezni.

A konferencia nyitónapjának délelőtti dr. Szécsi József, a Keresztény-Zsidó Társaság főtitkára zárta, a hallgatók között jelen lévő 79 éves Nagy Tibor katolikus plébános visszaemlékezéseivel felidézve a zsidók megmentésére irányuló egyházi próbálkozásokat. A Szegeden pappá szentelt Nagy Tibor 1944-ben Angelo Rotta pápai nuncius összekötőjeként vatikáni védelveket juttatott el budapesti zsidókhoz. Nagy Tibor visszaemlékezése igazolja, hogy Hamvas Endre csanádi megyés püspök nemcsak elítélte a deportálásokat, de személyesen érte el 200 szegedi zsidó mentését.

Panek Sándor

Néptáncfalalkozó

portja mellett finnországi, németországi és bulgáriai néptáncgyűttesek vesznek részt a találkozón, amelynek gálaestje 22-én, csütörtökön

este 6 órakor lesz a Nagyszínházban. A „Mikor én küls leány votam” című galaprodukcióban bemutatkozik a turkui, a salzkotteni, a

veliko tarnovói és a padeborni vendéggyűttes, fellép a Szeged Táncgyűttes felnőtt csapata valamint a Kardos, a Zsendice, az Eben-guba, a Nyisztor, a Göncöl és a Kerekes csoport.

miről írt a DM?

75 éve

Feloszlatták a bajtársi szövetségeket

A kultuszminiszter néhány nap előtt figyelemreméltó és régen esedékes közrendeletet intézett valamennyi magyar középiskola, gimnázium, a reáliskola, felsőkereskedelmi iskola, a felsőiparisiskola, polgári iskola és tanfőképző intézet igazgatójához. A rövid, alig néhány soros rendelet határozott hangon kimondja,

hogy a középiskolák növendékei semmiféle bajtársi szövetségnek, vagy külön sportegyesületnek nem lehetnek tagjai. Ha az egyes iskolák kebelében különálló bajtársi szövetség alakult, azt azonnal fel kell oszlatni, mert ezek az alakulatok károsan befolyásolják a tanulók előmenetelét. (1925)

50 éve

A MÁV felhívása

Az utóbbi időben a korszerűen berendezett vasúti kocsikból sok minden megmozdítható tárgy tűnt el. A nép vagyonát dézsmáló kártevők ellen megindult a harc. Ezzel kapcsolatban a MÁV közleményt adott ki, melyben kéri az öntudatos dolgozókat, hogy kíméljék a nép

vagyonát, őrizzék meg a kocsik tisztaságát, ne rongálják meg a berendezéseket. Akadályozzák meg, hogy mások ilyen kárt tegyenek, és azt, hogy a berendezési tárgyakat eltulajdoníthassák. Aki ilyen kárt tesz, az a nép ellensége! Kíméletlenül kell eljárni velük szemben! (1950)

25 éve

Szombathelyen járt a színház

Évek óta Szombathelyen tölti az évad utolsó hetét a Szegedi Nemzeti Színház társulata. Nem nyaralni mennek, egyhetes vendégszereplésre, amelyhez az első turnus – jó kilencvenen – tegnap szállt autóbusszal. A szombathelyi közönségnek kétszer játszó

el a Cinka Panna balladáját, Giricz Mátyás rendezésében, egyszer a Faustot, Horváth Zoltán rendezésében, és háromszor a Cirkuszhercegnőt, melyet Szász Károly állított színpadra. Valamennyi előadás a zenekart Csala Benedek vezényli. (1975)

Elhunyt dr. Guba Ferenc

Nyolcvankét éves korában, 2000. június 15-én elhunyt dr. Guba Ferenc emeritus professzor, a Szegedi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar Biokémiai Intézetének nyugalmazott tanszékvezető egyetemi tanára.

Megbízatásait mindig szolgálatnak tekintette. (DM-fotó)

1919-ben Győrben született, iskolai tanulmányait Aradon végezte. A második világháború éveiben került Szegedre vegyészetet tanulni. Érdeklődése és tehetsége már hallgatóként a Klebelsberg miniszter által megálmodott „Magyar Göttinga” egyik tudományos központjába, a Szent-Györgyi Albert vezette Orvosi Vegytani Intézetbe vonzotta. A klasszikus izom-biokémiai kutatások aranykorában, a háború okozta nehézségek ellenére, nemzetközi mércével is jelentős eredményeket ért el. A myozin fehérje tisztításához használt oldat mind a mai napig „Guba-Straub solution” címkével jelölve található meg a legtöbb izomfehérje-kutató laboratórium jégszekrényében. A fibrillin nevű fehérje leírásával első között fordult érdeklődése az izom citoskeletális vázát alkotó molekulák irányába. Ugyanezt a fehérjét, évtizedek múlva a japán Maruyama professzor „titin” néven tette világhírvé, elismerve Guba professzor úttörő szerepét ezen molekula felfedezésében.

Guba Ferenc Budapestre követte Szent-Györgyi Albertet, de annak külföldre távozása után is itthon maradt és a hazai elektronmikroszkópia megteremtésében vállalt szerepet. 1968-ban tért vissza Szegedre, az orvoskar biokémiai intézetének vezetőjeként. Néhány éven belül keze alatt megszületett a Szent-Györgyi Albert izom-biokémiai munkásságát folytató tudományos iskola. Derős, békességkedvelő természete, a fiatalokat felkaroló, de szabad, önálló munkára sarkalló szelle-

misége nagy számban vonzotta a diákköröket. Többen közülük később nemzetközileg elismert tudományos pályát futottak be. A Szent-Györgyi iskola külföldre került tagjai, Gergely János, Wilfred Mommaerts, Martonosi Antal, Csapó Árpád már a hetvenes-nyolcvanas években rendszeres vendégei voltak Guba professzor intézetének. Dékányi, tudományos rektorhelyettesi megbízatásait szolgálatnak tekintette, és mindig a természettudományok egyetemessége, a hallgatók személyiségének tisztelete, tartalmas értelmiségi életre nevelése mellett szállt síkra.

Guba professzor 1989-es nyugállományba vonulását követően is sikerült megőrizni és továbbvinni az intézet Klebelsberg és Szent-Györgyi által örökölt hagyott szellemiségét. Fiatalos lendülete, érdeklődő jókedve, kedvessége mindenkit magával ragadott. A nyolcvanadik születésnapjára kapott nyolcvan szál rózsát utánozhatatlan eleganciával osztotta szét az ülésen résztvevő hölgyek között.

Személyében többszörösen kitüntetett tudóst, egyetemi vezető, tankönyvíró tanárt és egy őszinte jó barátot gyászolunk. Emlékét kegyelettel megőriztük.

A Szegedi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar Biokémiai Intézetének dolgozó Dr. Guba Ferenc emeritus professzor temetéséről később intézkednek.

A SZEGEDI NŐK KLUBJA egyesület szakemberei, dr. Újvári Márta délelőtti 9–11 óráig női jogok témában (Jó-sika u. 4.), dr. Kakuja Mária pedig társadalombiztosítási ügyintézésrel kapcsolatban tart tanácsadást a Szekeres u. 23. sz. alatti szakrendelőjében.

A VÁROSHÁZA UDVARÁBAN (Széchenyi tér 10.) 18 órakor „A nemzetiségek kultúrkincséből” folklór gálaműsor. Közreműködnek: Zeusz együttes (görög), Ruszalka Trió és Ljahovics Anna (ukrán), Almasch Néptáncgyűttes (német), Ocsosvski Eszter és Agódd Alíz (szlovák) és Deszki Bannát Szerb Néptáncgyűttes (szerb).

AZ ÚJ ZSINAGÓGÁBAN (Gutenberg u. 20.) 19 órakor „Ha verseimnek szárnya lenne” címmel dalest. Közreműködik: Dombrádi Györgyi (mezzoszoprán) Lambert Bumiller (zongora).

A RÉGI ZSINAGÓGÁBAN (Hajnóczy u. 12.) 20.30 órakor színi előadás: Szávitr – történet szerelemről és halálról, ...árnyjátékkal, dél-indiai táncokkal, tücsökzenével fűszerezett szerelmes indiai mese...

A BÁLINT SÁNDOR MŰVELŐDÉSI HÁZBAN (Temesvári krt. 42.) megtekinthető a Hammido Művészeti Alapiskola évről kiállítás.

FARKAS GYULA festőművész kamaratárlata naponta 8 és 20 óra között tekinthető meg a Főnix Impis Galériában (Takaréktár u. 4.).

A CORA-GALÉRIÁBAN (Zápor út 4.) Koliger Károly grafikus kiállítása. Megtekinthető június 23-áig.

A HALLER ÖDÖN MŰVELŐDÉSI HÁZBAN Simon Miklós festőművész kiállítása. Megtekinthető június 23-áig.

A KÉPTÁRBAN (Horváth Mihály u. 5.) Arany Sándor „Út-közben-víz” című kiállítása, valamint „Ezerszáz év a Kárpát-medencében milleniumi vándorkiállítás. Megtekinthető: július 2-áig, naponta 10-től 17, kedden 10-től 15 óráig, hétfőn szünnap.

VASÁRNAP

ÉREM- ÉS TELEFONKÁRTYAGYŰJTŐK KLUBJA (Tisza L. krt. 14.) vasárnap de. 8–12 óráig, szerdán du. fél 3 és fél 5 között.

DANKÓ PISTA születésének 142. évfordulója alkalmából ünnepi megemlékezés tart a Dankó Pista Emlékeért Alapítvány de. 10 órakor a Dankó-szobornál. A nótaköltő lelki üdvéért 11 órakor misét mondanak a felsővárosi római katolikus templomban.

HÉTFŐN

A SZÁZSZORSZÉP GYERMEKHÁZBAN 17 órakor nyílik a Szegedi Színfolt Varrók III. városi kiállítása. Megtekinthető: június 23-áig de. 10-től 18 óráig. A kiállítást dr. Tóth Attila nyitja meg.

AZ ALKOTÓHÁZBAN (Árboc u. 1–3.) ma: 9 órától komplex népművészeti nap. Hétfőn: (6–14 éves gyermekeknek) 8 órától agyag- és papírhajtogatás, nemezelés, fonás.